

Klub Przyrodników

ul. 1 Maja 22, 66-200-Świebodzin
Konto: Santander Bank SA o. Świebodzin 28 1090 1593 0000 0001 0243 0645
tel./fax 68 3828236, e-mail: kp@kp.org.pl, <http://www.kp.org.pl>

Świebodzin, 18 czerwca 2020 r.

L. dz. 401/2020

Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej
ul. Nowy Świat 6/12
00-400 Warszawa

Dotyczy: konsultacje społeczne DGWiŻŚ

W związku z projektem przeglądu istotnych problemów gospodarki wodnej, przedkładam następujące uwagi:

1. Opis problemu „Wpływ zmian hydromorfologicznych na stan wód” sporządzony został tak, jakby problem polegał tylko na nowych przekształceniach hydromorfologicznych (będących przedmiotem derogacji z art. 4.7 RDW). Tymczasem problemem o olbrzymim znaczeniu i powszechnym występowaniu są istniejące przekształcenia hydromorfologiczne, będące skutkiem dawniejszych regulacji i robót utrzymaniowych. W wielu przypadkach to właśnie te przekształcenia uniemożliwiają lub utrudniają osiągnięcie celów środowiskowych. Problem jest powszechny i dotyczy kilku tysięcy, a nie kilkuset JCWP w Polsce. KZGW jest w posiadaniu szczegółowej diagnozy problemu, ponieważ została ona opracowana na zamówienie KZGW w „Krajowym Programie Renaturyzacji Wód Powierzchniowych”¹.
2. Opis problemu „Wpływ niewystarczającego potencjału naturalnej retencji oraz renaturyzacji rzek...” wydaje się niedostatecznie opracowany. Opis ten omawia zamierzenia renaturyzacji rzek i odtwarzania naturalnej retencji (nie biorąc zresztą w ogóle pod uwagę opracowanego w lutym 2020 r. „Krajowego Programu Renaturyzacji Wód Powierzchniowych”, ale nie diagnozuje przyczyn niedostatecznej retencji naturalnej. Jak się wydaje, do podstawowych przyczyn, które powinny być tu wymienione, należą:
 - Powszechne w Polsce sposoby gospodarki rolnej na glebach torfowych, oparte na założeniu optymalizacji warunków wodnych pod kątem technologii rolniczych – czego skutkiem jest jednak utrata potencjału retencji wody w torfach (w znacznej części nieodwracalna wskutek inicjacji procesów murszenia). Zmiana tego stanu rzeczy wymaga istotnych zmian w technologiach rolniczych, opartych na założeniu „rolnictwa bagiennego” (paludikultury), realizowanego przy założeniu optymalizacji warunków wodnych pod kątem retencji wody w torfie i dostosowania technologii rolniczych do tego założenia;

¹ *nota bene*, opracowanie „Krajowy Program Renaturyzacji Wód Powierzchniowych” jest w Przeglądzie wymieniane w kilku miejscach tylko jako zamierzenie przyszłe, mimo że zostało ukończone w lutym 2020 r. i od tego czasu jest dostępne. Treści zawarte w KRPWP powinny obecnie zostać wykorzystane w Przeglądzie problemów.

- Istnienie starych systemów odwadniających torfowiska (także nie użytkowane). Zwykle wykonane one zostały kilkadziesiąt lat temu; dziś niekiedy są gospodarczo zbędne, ale skutki ich działania objawiają się właśnie teraz – wskutek istnienia tych systemów dziś wiele torfowisk dochodzi do fazy nieodwracalnej degeneracji, oznaczającej nieodwracalne zniszczenie ich potencjału retencyjnego;
 - Wzrost udziału powierzchni nieprzepuszczalnych, wskutek rozwoju infrastruktury i zabudowy (istotne są tu nie tylko większe obszary nieprzepuszczalne, ale także rozproszone, niewielkie ale liczne drogi utwardzone, dachy zabudowań itp.);
 - Niepełne wykorzystanie potencjału retencyjnego lasów, poprzez stosowanie w gospodarce leśnej technologii nie sprzyjających retencji powierzchniowej (zręby zupełne, szlaki zrywkowe ułatwiające spływ wody, niedostateczne zasoby rozkładające się drewna).
3. W opisie problemu „Wpływ niewystarczającego potencjału naturalnej retencji oraz renaturyzacji rzek...” niedostatecznie zaakcentowany jest kluczowy dla retencji dolinowej aspekt przewracania terenów zalewowych, tj. przywracania możliwości rozlewania się wód wezbraniowych w dolinach rzecznych. Brak takich możliwości jest zasadniczym problemem – każda rzeka prawidłowo funkcjonująca pod względem ekologicznym i hydrologicznym z częstotliwością co najmniej raz na 1-2 lata musi realizować przepływ pozakorytowy (co jest konieczne dla uniknięcia koncentracji problemów powodziowych poniżej, odpowiedniego rozproszenia energii wód wezbraniowych, umożliwienia pozakorytowego odłożenia części osadów rzecznych), podczas gdy pospolitym oczekiwaniem społecznym jest „zapobieganie występowaniu rzek z brzegów”.
4. W opisie potrzeb renaturyzacji rzek należy przytoczyć konkluzje opracowanego w lutym 2020 r. Krajowego Programu Renaturyzacji Wód Powierzchniowych. Spośród istniejących w Polsce 3116 aJCWP rzecznych, 2832 wymaga renaturyzacji, tj. wdrożenie jakiegoś zakresu renaturyzacji jest niezbędne, by osiągnąć stawiany tym aJCWP cel środowiskowy (a RDW wymaga osiągnięcia go do 2027 r.).
5. W opisie problemu „Wpływ zmian klimatu na stan wód oraz ochrona przed suszą” brakuje jasnej konstatacji, że susza glebowa jest w zasadzie niezależna od sposobu gospodarowania wodami, ponieważ zasoby wody w glebach kształtowane są w Polsce głównie przez opady atmosferyczne, tj. zanim jeszcze woda znajdzie się w wodach powierzchniowych (ciekach, jeziorach) i zanim będzie przedmiotem gospodarki wodnej. Sytuacje, w których rolnictwo korzysta z wód powierzchniowych lub podziemnych mają jednak w Polsce niewielką skalę w porównaniu z korzystaniem z opadów. Oznacza to jednak, że inwestycjami w retencję wód nie można skutecznie rozwiązać problemu suszy rolniczej (nierealistyczne są bowiem nawodnienia na szeroką skalę, a poza tym miałyby one krytycznie negatywny wpływ na – i tak zagrożony – stan wód powierzchniowych lub podziemnych, z których czerpano by wodę – słusznie przecież zidentyfikowano jako problem „Wpływ nadmiernego poboru wód powierzchniowych i podziemnych na ich stan”).
6. W aktualnym przeglądzie istotnych problemów gospodarki wodnej niecelowe wydaje się już odnoszenie się do nieefektywności systemu instytucjonalnego sprzed 2018 r.
7. Istotnym problemem organizacyjnym wydaje się brak wystarczającej informacji o wodach i presjach na nie. Kolejne zlecane przez KZGW opracowania analityczne bazują na tym samym, istotnie wadliwym zestawie informacji, powielając jego braki. Szczególnie poważne problemy związane są z:
- Niekompletnymi informacjami w bazie presji na wody. Wyrzykowe badania sugerują np., że w tej bazie może brakować 30-50% barier poprzecznych

będących przeszkoda dla migracji organizmów wodnych. Dla większości barier poprzecznych brakuje informacji o istnieniu przepławek, a nawet gdy jest informacja o przepławce to brak informacji o jej funkcjonalności (drożności);

- Brakiem scentralizowanej bazy o realizowanych pracach utrzymaniowych oraz i o ich zamierzeniach (plany utrzymania wód), co utrudnia analizę oddziaływania takich prac na stan wód.
- Brak wiarygodnej oceny stanu ekologicznego dla większości wód. Przy wynikającym z Ramowej Dyrektyw Wodnej podejściu „one out-all out” wiarygodna jest tylko taka ocena, w ramach której zbadano wszystkie wymagane elementy jakości (w przeciwnym razie można wiarygodnie ocenić tylko orną granicę stanu). Tymczasem powszechne jest formułowanie ocen stanu ekologicznego wód na podstawie zbadania tylko wybranych elementów jakości. Brak kompletnej informacji o stanie wszystkich elementów jakości wód sprawia, że obecnie – by mieć pewność osiągnięcia celów środowiskowych do 2027 r. (a jest to obowiązek wynikający z RDW) – trzeba podjąć masowe działania naprawcze, nie zawsze mając pewność czy wszystkie z nich są konieczne.

z poważaniem

Prezes Klubu
mgr inż. Robert Stańko

